

Dr. M. Sait Akman¹

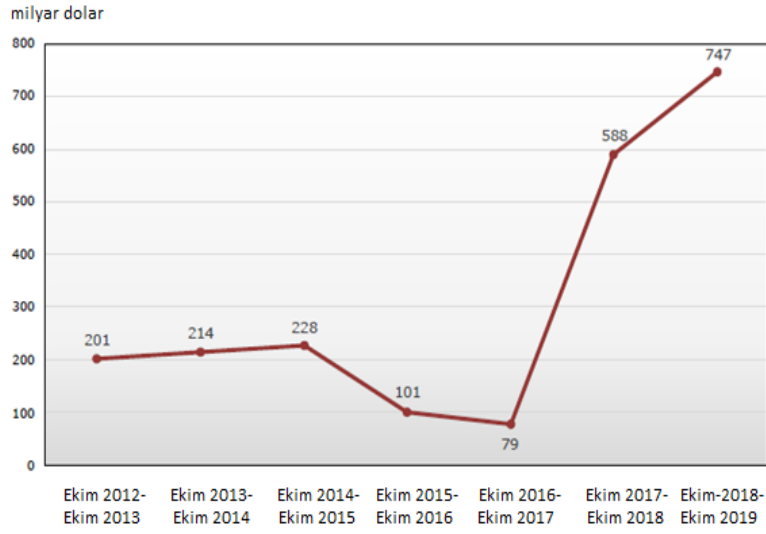
G20 Çalışmaları Merkezi Direktörü

KÜRESEL TİCARETTE KISITLAMALAR ARTIYOR

Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) son bir yılın verilerine dayanarak yaptığı analize göre küresel ticareti kısıtlayan uygulamaların, ticareti kolaylaştıran önlemlerin çok ötesine geçtiği görülmekte. DTÖ'nün geçtiğimiz bir yılı (Ekim 2018-Ekim 2019 arasında) temel alan Uluslararası Ticaret Çevresindeki Gelişmelere Genel Bakış isimli raporu, küresel ticaretin içinden geçmekte olduğu şartların bir yansıması olarak kabul edilebilir.

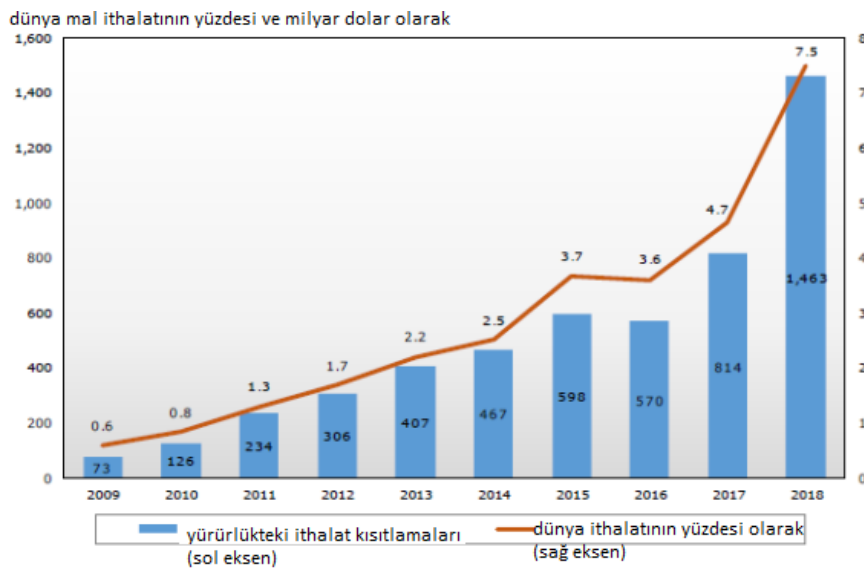
Rapor, dünya ticaretinde son dönemde ticareti kısıtlayan önlemlerin sayısında ve kapsadığı ticaret hacminde bir yükselme eğilimini vurgulamaktadır. Küresel bazda ithalatın önündeki engellerin kapsadığı ticaret hacmi 747 milyar dolar kadar olup, bu hacim 2012 yılından bu yana rekor seviyeye ulaşmıştır. Diğer taraftan kısıtlamaların kapsadığı ticaret hacminin 2016-2017 döneminde sadece 79 milyar dolar olduğu görülmektedir. Bu durumda iki yıl içinde 10 kata yakın bir artış söz konusudur. Buna karşın ithalatı kolaylaştırıcı önlemlerin de aynı dönemde artmasıyla birlikte, bu artışın ticareti kısıtlayan tedbirlere nazaran daha düşük kaldığı da söylenebilir. Ticareti kolaylaştırıcı uygulamaların kapsadığı ticaret hacmi son dönemde 545 milyar dolara ulaşmakla birlikte, dünya ticareti kısıtlayıcı uygulamaların öne çıktığı bir durumla karşı karşıyadır. Bu durumun küresel ticaretin büyümesine olan etkisi de anlaşılabilir. Nitekim DTÖ geçen Nisan ayında 2019 yılı için %2,6 olarak açıkladığı ticaretteki büyüme beklentisini revize ederek %1,2'ye indirmiş bulunmaktadır.

¹ <https://www.tepav.org.tr/tr/ekibimiz/s/1337/Sait+Akman>

Şekil 1. İthalatı kısıtlayıcı önlemlerin dönemsel olarak kapsadığı ticaret hacmi

Kaynak: DTÖ Sekreteryası

Küresel ticareti kısıtlayan engeller arasında özellikle gümrük tarifelerindeki artış, miktar kısıtlamaları, gümrük prosedürleri, anti-damping ve ihracat vergileri şeklinde kendisini gösteren uygulamalar ön plana çıkmakta. Raporda söz konusu engellerin daha ziyade mineral ve yağ; makine ve mekanik cihazlar; elektrikli makine sektörlerinde daha belirgin bir etki yaptığı belirtilmektedir. DTÖ verilerine göre, 2009'da küresel kriz sonrası artış göstermeye başlayan ve halen yürürlükte olan korumacı uygulamaların sayısı 1500'e yaklaşmış olup dünya ithalatının %7,5'ine olumsuz etki yapmaktadır. Diğer bir ifadeyle, küresel kriz döneminden beri uygulanan ve ithalata kısıt getiren önlemlerin yaklaşık olarak 1,7 trilyon dolar kadar bir ticareti kapsadığı ifade edilmektedir.

Şekil 2. 2009'dan günümüze yürürlükte olan ithalatı kısıtlayıcı önlemlerin kümülatif olarak kapsadığı ticaret oranı (milyar dolar ve %)

Kaynak: DTÖ Sekreteryası

Bu oranın 2009 yılında %0,6; beş yıl önce (2014 yılında) %2,5 ve geçtiğimiz yıl ise %4,5 olduğu dikkate alındığında artış trendi endişe yaratmaktadır. Nitekim DTÖ Genel Direktörü R. Azevedo rapor bulgularının “DTÖ üyeleri ve uluslararası toplum için ciddi kaygılar yarattığını, tarihsel olarak yüksek bir seviyeye ulaşan ticareti-kısıtlayıcı önlemlerin büyüme, istihdam, satın alma gücü açısında olumsuzluklara yol açtığını” belirtmektedir.

Rapor bulguları kısıtlamalardan etkilenen ticaret hacminin özellikle 2017 yılından itibaren göze çarpan bir artış trendine girdiğini göstermekte. Bu durum özellikle ABD'nin Başkan Trump'ın iktidara gelmesi ile daha korumacı bir politikaya yönelmesine, ve başta Çin olmak üzere önemli ticari ortaklarına (Türkiye dahil) karşı uygulanan vergi artışları ve ticaret soruşturmalarının etkisine de bağlanabilir. ABD'nin kısa zaman diliminde Çin'den gelen ithalata karşı uyguladığı vergi oranlarını ortalama %3,1'den %21'e (yaklaşık 7 kat) yükselttiği, aynı şekilde Çin'in de ABD ihracatına getirdiği karşı vergilerin ortalamasını %8'den %21,8'e çıkarttığı hatırlanmalıdır.

Ne var ki, korumacı politikaların sadece ABD ile sınırlı kalmadığı, başta G20 ülkeleri olmak üzere diğer DTÖ üyesi ülkelerin uygulamalarına da sirayet ettiği gözden kaçırılmamalıdır. Örneğin Türkiye'nin de bazı ürünlerde gümrük vergisi artışları getirdiğine, bazıları kapatılmakla beraber yeni anti-damping soruşturmaları başlattığına işaret edilmektedir. Öte yandan, küresel kriz ile başlayan ve ticareti etkileyen uygulamaları inceleyen bağımsız *Global Trade Alert* çalışmalarında korumacılığın etkisinin DTÖ raporlarında ortaya konan göstergelerden daha fazla olduğu da vurgulanmakta. Örneğin 2019 yılında G20 ülkelerinin ticarete etki yapan korumacı uygulamalarının ikiye katlandığını, bu artışta ithal ürünlere karşı getirilen ek gümrük vergilerinin yanı sıra yerli üretimi ithal ürünlere karşı destekleyen politika müdahalelerinin (sübvansiyon vb.) de bunda etkisinin olduğu belirtilmektedir. DTÖ raporu ise bu tür müdahalelere yer vermemektedir. Bununla birlikte, her iki raporun da özellikle son dönemdeki ticareti kısıtlayan uygulamalardaki artışa dikkat çektiği söylenebilir.

Bu veriler ışığında, çok taraflı ticaret sisteminde yaşanan sıkıntıların ülkelerin ticaret politikalarına yansımalarının bu yükselişte bir etkisinin olduğu düşünülebilir. Bu durum, DTÖ sisteminin reformuna ve ülkelerin ticaret sistemine olan güvenlerinin yeniden artırılmasına olan ihtiyacı da beraberinde gerektirmektedir. Ancak unutulmaması gereken bu iyileşmeyi sağlayacak olanın yine ABD başta olmak üzere DTÖ üyesi ülkeler olduğu gerçeğidir.

***Uluslararası Ticaret Çevresindeki Gelişmelere Genel Bakış* isimli DTÖ Raporu'nun İngilizce versiyonuna erişmek için [tıklayınız](#).**